

ILM YO‘LI” VARIATIV DASTURI ASOSIDA BOLALARNI MAKTAB TA‘LIMIGATAYYORLASHNING IMKONIYATLARI

D.SH.Azamatova

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
“Maktabgacha ta’lim metodikasi” kafedrası o’qituvchisi*

R.J.Mirzayeva

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
“Maktabgacha ta’lim” yo’nalishi talabasi*

Kalit so‘zlar: ta’lim, bir yillik majburiy tayyorlash, rivojlanish sohalari, oila, maktabgacha ta’lim, o‘yin.

Ключевые слова: образование, годовое обязательное обучение, направления развития, семья, дошкольное образование, игра.

Key words: education, one-year compulsory training, areas of development, family, preschool education, game.

Bugungi islohotlar davrida maktabgacha ta’lim tizimiga ham katta e’tibor qaratilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 30 sentyabrdagi “Maktabgacha ta’lim tizimini boshqarishni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 5198-son Farmoniga ko‘ra, O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi tashkil etildi. Shu bois eng yaxshi xalqaro tajribalar asosida tizimdagi dasturiy va o‘quv-metodik ta‘minotni takomillashtirish maqsadida, maktabgacha ta’lim tizimini tubdan isloh qilish zarurati paydo bo‘ldi.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 9 martdagi “Bolalarni boshlang‘ich ta’limga majburiy bir yillik tayyorlash tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 132-sonli qarorini ijro etish doirasida maktabgacha ta’lim bilan qamrab olinmagan bolalar uchun tayyorlov guruhlarini shakllantirish rejasini ilgari suradi. 6-7 yoshli bolalarni har tomonlama rivojlantirish, ularga ta’lim-tarbiya berish va maktabga tayyorlash maqsadida, “Ilm yo‘li” dasturini ishlab chiqish hamda uni tasdiqlash zarurati paydo bo‘ldi.

O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligining tashabbusi bilan 6-7 yoshli bolalarni har tomonlama rivojlantirish, ularga ta’lim-tarbiya berish va maktabga tayyorlash maqsadida, “Ilm yo‘li” variativ dasturi ishlab chiqildi. Mazkur dasturning asosiy maqsadi, bolaning to‘laqonli rivojlanishi, tarbiyalanishi va o‘qishini, uning maktabda ta’lim olishga samarali tayyorlanishini ta‘minlashga qaratilgan. Shuningdek, bolalarni maktabga samarali tayyorlash bo‘yicha xalqaro tajribalar hisobga olinib, ishlab chiqilgan hujjat sanaladi.

Dasturning o‘ziga xosligi, o‘quv-tarbiyaviy faoliyat kuniga 3 soat davomida

amalga oshiriladi, uning majburiy qismi 80 foizni va variativ qismi esa 20 foizni tashkil etadi.

Dastur O'zbekiston Respublikasi hududida joylashgan barcha maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qo'llanilishi mumkin:

- bolalarni maktabga majburiy bir yillik tayyorlov guruhlariga ega bo'lgan umumiy hamda ixtisoslashtirilgan tiplardagi davlat va nodavlat ta'lim tashkilotlarida;
- maktabgacha va boshlang'ich ta'lim tizimi uchun kadrlar tayyorlashni amalga oshiradigan o'rta-maxsus va oliy ta'lim muassasalarida;
- maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim tizimi uchun pedagog-kadrlarning malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash jarayonini amalga oshiruvchi muassasalarda.

Dastur asosiga ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablarida belgilangan bola shaxsining rivojlanishidagi asosiy sohalar "Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzining shakllanishi", "Ijtimoiy-hissiy rivojlanish", "Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari", "Bilish jarayonining rivojlanishi" hamda "Ijodiy rivojlanish sohalarini bo'yicha integratsiyalashgan yondashuv bola rivojlanishining yaxlitligini ta'minlaydi.

Dasturning maqsad va vazifalari maktabgacha yoshdagi bolalar uchun quyidagilarni ta'minlashni ko'zda tutadi:

- zarur bo'lgan rivojlanish amaliyoti va maktabga tayyorlash uchun teng imkoniyatlarni vujudga keltirish;
- 6-7 yoshli bolalar uchun mo'ljallangan majburiy boshlang'ich ta'limga bir yillik tayyorlash guruhlar bolalarini to'liq kunli maktabgacha ta'lim tashkilotiga berish imkoniyatiga ega bo'lmagan yoki muayyan sabablarga ko'ra, bunga intilmaydigan otionalarning talab-ehtiyojlarini qondirishi kerak;
- 6-7 yoshli bolalar uchun mo'ljallangan majburiy boshlang'ich ta'limga bir yillik tayyorlash guruhlar maktabgacha ta'limga qo'yiladigan Davlat talablariga muvofiq, 5 muhim sohada bolalarninghar tomonlama rivojlanishini ta'minlashi zarur, har tomonlama uyg'un rivojlanishini ta'minlashga mo'ljallangan;
- maktab ta'limiga umumiy psixologik tayyorgarlik.

Dastur zamonaviy pedagogika va psixologiya tamoyillariga tayangan holda:

- istisnosiz barcha bolalarning ta'lim olish va rivojlanishga teng imkoniyatga ega bo'lishini ta'minlashga;
- amaliyotga bolaga yo'naltirilgan yondashuvni, inklyuziv ta'lim tamoyillarini joriy etishga;
- oila va jamoalar bilan hamkorlik;
- ta'lim-tarbiyaning madaniy jihatdan maqbul uslublariga tayangan holda milliy qadriyat vaustuvorliklarni e'tiborga olish;
- qulay, do'stona va xavfsiz rivojlanish muhitini shakllantirishga

yo'naltirilgan.

Dasturda ko'zda tutilgan vazifalar nafaqat rivojlanish markazlardagi faoliyat paytida, balki mustaqil, o'yin jarayonida hamda pedagoglarning ota-onalar bilan birgalikdagi faoliyati jarayonida ham to'liq bajarilishi lozim.

Pedagog bolalarning oiladan to'g'ridan-to'g'ri kelayotganini inobatga olgan holda, bolalarga o'qitish maqsadlariga erishishda yordam ko'rsatishi zarur:

1. Bolalar odatda yangi ko'nikmalarni o'z tashabbuslari bilan, masalan, zinapoyadagi pog'onalarni sanash kabi, amalda qo'llaydilar.

2. Yangi ko'nikma o'z takomiliga yetkazilishi bilan bolalarga o'rganishni davom ettirish uchun yangi vazifalar kerak bo'ladi. Lekin bu vazifalar bolalar uchun tanish bo'lishi zarur.

Shuningdek, pedagogning har bir bolaga individual yondashuvi muhimdir. Pedagog tarbiyalanuvchining egallashi lozim bo'lgan ko'rsatkichlarini belgilayotganida va keyingi qadamlarni rejalashtirayotganida dastur maqsadidan kelib chiqqan holda yondashishi zarur.

Xulosa o'rnida aytish joizki, maktabga tayyorlash guruhlarida bolalarning barcha faoliyati o'yin tarzda o'tkazilishi muhimdir. Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablariga mos holda ko'zda tutiladiki, bola maktabgacha tayyorlov guruhidan chiqishda ma'lum bir natijalarga erisha oladi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 22 dekabrda "Maktabgachata'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida"gi 802-son qarori.
2. "Ilm yo'li" variativ dasturi. – T.: 2019.
3. Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini mavzuviy rejalashtirish. T.:2018. Maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini mavzuviy rejalashtirish (maktabgatayyorlov guruh). T.:2018.